

Jak postrzegamy innych? Stereotypy, uprzedzenia, dyskryminacja

Piotr Gaweł, Magda Kakarek, Magda Bodzan

Poziom edukacyjny: IV–VI

czynimy świat lepszym

Temat warsztatu:	Jak postrzegamy innych? Stereotypy, uprzedzenia, dyskryminacja
Autorzy	Piotr Gawęł, Magda Kakarek, Magda Bodzan Konsultacje metodyczne: Barbara Biskup
Poziom edukacyjny (wiek uczniów i uczennic/ klasa)	IV-VI
Czas	3x45 min
Przedmioty	etyka, godzina wychowawcza
Cele:	<p>Uczeń/uczennica (wie, umie, rozumie):</p> <ul style="list-style-type: none"> • dowiaduje się na czym polega różnorodność • potrafi dostrzegać różne punkty widzenia • rozpoznaje i przeciwdziała uprzedzeniom <p>Cele sformułowane w języku ucznia/uczennicy</p> <ul style="list-style-type: none"> • wiem, co to jest różnorodność • dostrzegam różne punkty widzenia ludzi • wiem, czym są stereotypy, uprzedzenia, dyskryminacja • potrafię reagować na uprzedzenia i dyskryminację
Wartości	<p>Wartości</p> <ul style="list-style-type: none"> • empatia • humanitaryzm • otwartość • szacunek

Czas 2x45 min	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 min		<p>Dla nauczyciela/ki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podanie tematu warsztatu; - Przedstawienie programu warsztatu <p>Dla trenera/ki</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powitanie i przedstawienie się trenera/rki; • Krótka informacja o tym, czym jest organizacja pozarządowa i czym zajmuje się PAH; • Podanie tematu warsztatu; • Ustalenie formy zwracania się do siebie; • Uczestnicy zapisują swoje imiona na fragmentach taśmy, które przyklejają w widocznym miejscu; • Przedstawienie programu warsztatu • Kontrakt (nieocenianie, zwracanie się „do” osoby, punktualność, zero telefonów, zero aifonów, zero zakłóceń + zasady zaproponowane przez grupę i zatwierdzone przez trenera) 	<ul style="list-style-type: none"> • Flipchart / tablica, flamaster • Taśma malarska i kilka flamastrów (do zapisywania imion) 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Integracja grupy, • Pokazanie, że mamy ze sobą dużo wspólnego, ale też się różnimy 	<p>Wszyscy, którzy tak, jak ja</p> <p>Grupa siedzi w kręgu, jedna osoba podaje informację kończąc zdanie „wszyscy, którzy tak jak, ja...” w wymyślony przez siebie sposób. Osoby, które identyfikują się z tym zdaniem – wstają i szukają sobie miejsca (w kręgu jest jedno krzesło mniej niż liczba uczestników)</p> <p>Przykład: Wszyscy, którzy tak, jak ja... lubią czekoladę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Flipchart / tablica, flamaster • Taśma malarska i kilka flamastrów (do zapisywania imion) 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 min	<ul style="list-style-type: none"> Integracja Wprowadzenie do tematu różnorodności 	<p>Łąka kwiatów</p> <p>Dzielimy klasę na kilka grup. Każda z nich na papierze rysuje kwiatek, który składa się ze środka oraz płatków (w takiej samej ilości, co ilość uczestników/czek w grupie). Zadaniem uczestników/czek jest wypisanie cech, które łączą wszystkich członków/członkinie grupy w środku kwiatka oraz cech, które wyróżniają każdego/q członka/kinie grupy na płatkach (jeden płatek - jeden uczestnik).</p> <p>Następnie omawiamy ćwiczenie pod kątem wartości różnorodności i zawieszamy rysunki na ścianie. Porównujemy mnogość i różnorodność kwiatków do ludzi na świecie.</p> <p>Staramy się podkreślić walor różnorodności cech, ale także podobieństw. "Wszyscy różni, wszyscy równi"</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kartki i długopisy/mazaki 	
Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
25 min	<ul style="list-style-type: none"> zrozumienie, na czym polega efekt pierwszego wrażenia i jaki wpływ ma na powstawanie stereotypów i uprzedzeń 	<p>Blok: Stereotypy i uprzedzenia Stereotypy Wizualna biografia</p> <p>Część 1 (praca indywidualna; 10 min)</p> <p>Pokazujemy uczestnikom i uczestniczkom przygotowane zdjęcia i prosimy, żeby każdy wybrał jedno. Nie informujemy na razie o tym, czyj wizerunek przedstawiają. Rozdajemy karty zadań. Następnie prosimy uczestników, by spróbowali sobie wyobrazić kim jest osoba przedstawiona na zdjęciu i spróbowali stworzyć jej biografię odpowiadając na pytania znajdujące się w karcie zadań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ujawnienie prawdy o osobie ze zdjęcia nie jest konieczne dla celów ćwiczenia, ale może zdarzyć się tak, że grupa będzie bardzo ciekawa, kim ta osoba jest. Według uznania OP może ujawnić tę informację. 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 min	<ul style="list-style-type: none"> Integracja Wprowadzenie do tematu różnorodności 	<p>Łąka kwiatów</p> <p>Dzielimy klasę na kilka grup. Każda z nich na papierze rysuje kwiatek, który składa się ze środka oraz płatków (w takiej samej ilości, co ilość uczestników/czek w grupie). Zadaniem uczestników/czek jest wypisanie cech, które łączą wszystkich członków/członkinie grupy w środku kwiatka oraz cech, które wyróżniają każdego/q członka/kinie grupy na płatkach (jeden płatek - jeden uczestnik).</p> <p>Następnie omawiamy ćwiczenie pod kątem wartości różnorodności i zawieszamy rysunki na ścianie. Porównujemy mnogość i różnorodność kwiatków do ludzi na świecie.</p> <p>Staramy się podkreślić walor różnorodności cech, ale także podobieństw. "Wszyscy różni, wszyscy równi"</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kartki i długopisy/mazaki 	
Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
25 min	<ul style="list-style-type: none"> zrozumienie, na czym polega efekt pierwszego wrażenia i jaki wpływ ma na powstawanie stereotypów i uprzedzeń 	<p>Blok: Stereotypy i uprzedzenia Stereotypy Wizualna biografia</p> <p>Część 1 (praca indywidualna; 10 min)</p> <p>Pokazujemy uczestnikom i uczestniczkom przygotowane zdjęcia i prosimy, żeby każdy wybrał jedno. Nie informujemy na razie o tym, czyj wizerunek przedstawiają. Rozdajemy karty zadań. Następnie prosimy uczestników, by spróbowali sobie wyobrazić kim jest osoba przedstawiona na zdjęciu i spróbowali stworzyć jej biografię odpowiadając na pytania znajdujące się w karcie zadań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ujawnienie prawdy o osobie ze zdjęcia nie jest konieczne dla celów ćwiczenia, ale może zdarzyć się tak, że grupa będzie bardzo ciekawa, kim ta osoba jest. Według uznania OP może ujawnić tę informację. 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
	<ul style="list-style-type: none"> uświadomienie jaki wpływ mają stereotypy na postrzeganie innych ludzi (nawet tych, których osobiście nie znamy), 	<p>Część 2 (10 min)</p> <p>Prosimy uczestników, aby przedstawili przygotowane przez siebie biografie. Podsumowując zwracamy uwagę na to, że to, co myślimy o innych, często mówi więcej o nas samych niż o nich.</p> <p>Omówienie ćwiczenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jakie cechy wpłynęły na wasze opisy osób przedstawionych na fotografiach? Czy pierwsze wrażenia są ważne? Jaki mają wpływ na nasz stosunek do innych ludzi? Czy przy kolejnych kontaktach z daną osobą lub grupą łatwo je później weryfikować? Jak to się dzieje, że postrzegamy kogoś w dany sposób? Czym są stereotypy i uprzedzenia przejście do kolejnego ćwiczenia <p>Według uznania OP: podajemy prawdziwe informacje na temat osoby ze zdjęcia.</p>		

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
40 minut	<ul style="list-style-type: none"> uświadomienie, skąd się biorą stereotypy analiza, czym jest uprzedzenie, poznanie definicji uprzedzenia poznanie definicji dyskryminacji analiza przyczyn i skutków dyskryminacji 	<p>Głuchy telefon.</p> <p>Prosimy uczniów i uczennice, żeby usiedli w dwóch rzędach tak, żeby każdy z nich miał przed sobą plecy kolejnej osoby. Następnie dwóm ostatnim osobom z każdego rzędu pokazujemy rysunek, który następnie oni muszą rysować palcem na plecach osoby siedzącej przed nim/nią. Zadaniem uczestników i uczestniczek jest przekazywanie (rysowanie na plecach osoby siedzącej przed) rysunku. Zadaniem osób siedzących jako pierwsze w rzędach jest narysowanie obrazu na kartkach papieru. Na koniec porównujemy obrazek, który został pokazany ostatnim osobom z każdego rzędu z rysunkami, które narysowały osoby na początku rzędu. Następnie sprawdzamy jak wyglądał rysunek na samym początku, a jaka informacja dotarła do kolejnych osób.</p> <p>Do omówienia: Czym jest stereotyp?</p> <p>Stereotyp to informacja przekazywana z pokolenia na pokolenie/w mediach/itd. często już w jakiś sposób zniekształcona (odniesienie do rysunku)</p> <p>Na koniec rysujemy na tablicy lub flipcharcie obrys osoby. W głowie wpisujemy S - symbol stereotypu i mówimy, że stereotyp jest tym, co myślimy. Stereotypy to przyjęte z góry wyobrażenia, oparte na niekompletnych lub niesprawdzonych informacjach, zniekształconych przez kolejne przekazy. Stereotypy nie biorą pod uwagę wielkiej różnorodności ludzi należących do danej grupy (tu można nawiązać do ćwiczenia z kwiatkiem). Są jednak naturalne dla człowieka, pozwalają na uproszczenie rzeczywistości. Warto jednak zdawać sobie z nich sprawę.</p>		<ul style="list-style-type: none"> W zależności od ilości osób w klasie, możemy zrobić 3-4 rzędy. Ważne, żeby każdy rząd miał ten sam rysunek. Rysunek powinien być prosty, jednoznaczny: np. dom, samochód, koń.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
		<p>Uprzedzenie</p> <p>Analiza doświadczenia</p> <p>Instrukcja dla uczniów i uczennic: Za chwilę poproszę Was o zamknięcie oczu i wyobrażenie sobie czegoś. Potrwa to kilka minut (ok.4). Kiedy będziecie gotowi usiądźcie wygodnie i zamknijcie oczy. Wyobraź sobie kosmitę. Zobacz jak wygląda. Prześwietl całą jego/jej postać. Czy wydaje jakieś dźwięki? Czy się rusza? Jeśli tak, to w jaki sposób? Gdzie go widzisz? Co myślisz na jego temat? Zastanów się jakie wyzwała w Tobie uczucia? Jest miły przyjemny, czy raczej odrażający? Czy chciałbyś/chciałabyś się z nim zaprzyjaźnić? Kiedy będziesz gotowy/gotowa otwórz oczy.</p> <p>Analiza doświadczenia</p> <p>Instrukcja dla uczniów i uczennic:</p> <p>Za chwilę poproszę Was o zamknięcie oczu i wyobrażenie sobie czegoś. Potrwa to kilka minut (ok.4). Kiedy będziecie gotowi usiądźcie wygodnie i zamknijcie oczy. Wyobraź sobie kosmitę. Zobacz jak wygląda. Prześwietl całą jego/jej postać. Czy wydaje jakieś dźwięki? Czy się rusza? Jeśli tak, to w jaki sposób? Gdzie go widzisz? Co myślisz na jego temat? Zastanów się jakie wyzwała w Tobie uczucia? Jest miły przyjemny, czy raczej odrażający? Czy chciałbyś/chciałabyś się z nim zaprzyjaźnić? Kiedy będziesz gotowy/gotowa otwórz oczy.</p>		<ul style="list-style-type: none"> Element wyciszający po ćwiczeniu z głuchym telefonem, które wbrew pozorom może nie być ciche.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
		<p>Omówienie na 3 poziomach - stereotyp/uprzedzenie/dyskryminacja</p> <ul style="list-style-type: none"> Jakie myśli/uczucia się pojawiały? Skąd się wzięły, skoro nikt z nas nie zna żadnego kosmity? Skąd biorą się w nas myśli na czyjs temat? Skąd biorą się w nas uczucia wobec kogoś, kogo nie znamy? Czego chcielibyście/chciałybyście się o nim/o niej dowiedzieć? Czy po omówieniu ćwiczenia chcielibyście/chciałybyście go/ją poznać? <p>Wprowadzenie definicji uprzedzenia poprzez: podanie definicji</p> <p>Uprzedzenie to rodzaj postawy, polegającej na odrzucaniu czegoś lub kogoś bez racjonalnych przesłanek. Różnica między stereotypem a uprzedzeniem jest taka, że stereotyp jest tylko tym, co myślimy, a uprzedzenie to wyuczona skłonność do reagowania w społecznie określony sposób.</p> <p>narysowanie w ludziku serduszka, jako symbolu emocji, uczuć</p> <p>Dyskryminacja</p> <p>Podajemy definicję dyskryminacji</p> <p>Dyskryminacja to zachowanie polegające na traktowaniu pewnych osób lub grup społecznych w inny, zwykle mniej sprawiedliwy sposób. Następnie Rysujemy na tablicy lub dużym arkuszu papieru drzewo, a na jego pniu piszemy słowo „dyskryminacja”. Proponujemy uczestnikom burzę mózgów, która ma dotyczyć przyczyn i skutków dyskryminacji. Uczestnicy powinni sprecyzować, czy podawana przez nich propozycja jest przyczyną czy skutkiem dyskryminacji. Zapisujemy propozycje uczestników na rysunku — przyczyny jako korzenie, a skutki jako gałęzie. Po zakończonej burzy mózgów odwracamy kartkę z rysunkiem drzewa o 180 stopni. Uczestnicy mogą się teraz przekonać, że działa to także w odwrotną stronę: skutki dyskryminacji stają się często przyczyną nowych przejawów dyskryminacji. Oznacza to, że dyskryminacja stanowi swego rodzaju błędne koło, z którego osobie, będącej ofiarą dyskryminacji, bardzo trudno się wydostać. Na koniec ludzikowi rysujemy D na dłoni, jako symbol Dyskryminacji, czyli czynów, zachowań, reakcji działań, by łatwiej zapamiętać różnice pomiędzy pojęciami</p>		<ul style="list-style-type: none"> Ważne, żeby każdy uczeń/uczennica miał/a swoją własną kartę pracy

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 minut	<ul style="list-style-type: none"> Zapoznanie się z instrukcjami 	Uczniowie zapoznają się z instrukcjami przekazanymi przez nauczyciela. Nauczyciel informuje o odegraniu przez uczniów poszczególnych ról. Uczeń, który wciela się w rolę osoby wydającej pączki/cukierki/ciastka, ubrania, szkolne przedmioty, zestawia je w jedno miejsce i otrzymuje od n-la/trenera listę osób poszkodowanych (uprawnionych do odbioru darów).	<ul style="list-style-type: none"> Instrukcje działania dla grupy reporterów i grupy uczniów (załącznik nr 1, 2, 3) rekwizyty, tel. komórkowy kartka i długopis - do sporządzenia listy uprawnionych do odbioru darów 	<ul style="list-style-type: none"> Grupy nie komunikują się ze sobą. Listę może sporządzić sam uczeń lub uczeń z pomocą nauczyciela/trenera, co nadaje sytuacji realnego i oficjalnego charakteru.
Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
15 minut	<ul style="list-style-type: none"> Możliwość wcielenia się w różne role pozwoli na głębsze wczucie się w sytuację osób poszkodowanych w pożarze. 	Uczniowie realizują zadania zgodnie z instrukcjami.	<ul style="list-style-type: none"> Grupa reporterów wykorzystuje telefon oraz komputer udostępnione przez nauczyciela. Uczniowie wcielający się w rolę poszkodowanych w pożarze, konsumują otrzymane pączki. 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
15 minut	<ul style="list-style-type: none"> Uczniowie uświadamiają sobie wagę każdego słowa, użytego w reportażu oraz zaprezentowanego obrazu. 	Uczniowie prezentują efekty pracy w grupach. Nauczyciel pyta o samopoczucie poszczególnych członków grup w trakcie wykonywania zadań oraz po obejrzeniu efektów pracy reporterów. (zał. nr 4)	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacja wyników pracy reporterów na tablicy multimedialnej (zał. nr 6). Poczęstunek w postaci pączka/cukierka/ciastka dla pozostałych dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> Jest mała szansa na dogłębną analizę wrażeń – jeśli uczniowie sprawnie wykonają poprzednie zadania, można przeprowadzić dyskusję, jeśli nie – od niej można rozpocząć kolejną lekcję.
Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 minut	<ul style="list-style-type: none"> Dyskusja i uświadomienie uczniom uczuć towarzyszącym ludziom, którzy otrzymują pomoc, świadkom pomocy oraz związanych z publikacją. 	<p>Lekcja 2</p> <p>1. Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami i uczuciami towarzyszącymi w trakcie i po realizacji zadań (propozycja pytań - załącznik nr 4). Jednocześnie spisują na flipchartach słowa kluczowe w dyskusji.</p> <p>2. Nauczyciel pyta, czy wg nich ważne jest rzetelne informowanie, czy obraz stworzony przez dzieci jest rzetelny, dlaczego ważne jest, żeby przekazywać w wiadomościach prawdziwe informacje, dlaczego informacje powinny być przekazywane z szacunkiem dla osób, których dotyczą. 3. Nauczyciel podkreśla, że sam w sobie trudny temat pomocy, jej udzielania lub bycie wspomagany, wymaga bardzo rzetelnego, obiektywnego, prawdziwego i uczciwego przekazu, który zwróci uwagę na problem i jednocześnie nikogo nie skrzywdzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Uczniowie podzieleni są na 3 grupy. Każda ma 1 flipchart i zestaw markerów. Podczas całej lekcji notują wszystkie kluczowe dla tematu słowa pytania - zał. nr 4 (chętni - również w jęz. angielskim - słownik kluczowych słów/wyrażeń w jęz. angielskim - zał. nr 5). prezentacja multimedialna zdjęcie opatrzone tytułem i komentarzem widoczne na tablicy multimedialnej (załącznik nr 6) 	<ul style="list-style-type: none"> W przypadku mojej klasy uczniowie bardzo sprawnie wypisali słownictwo w jęz. polskim, zaś w jęz. angielskim wypisali niewielką ilość słów. Na kolejnej lekcji (angielski) uczniowie dopisali na tych samych kartkach i tych samych grupach tłumaczenia na jęz. angielski. opcja z jęz. angielskim - dla kl. VI, ewentualnie V Ze względu na brak czasu, musiałam ograniczyć czas na dyskusję i odpowiedzi na pytania z zał. nr 4.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 minut	<ul style="list-style-type: none"> Przypomnienie i zapoznanie uczniów z podstawowym słownictwem związanym z tematem 	<p>Nauczyciel pyta uczniów o przypomnienie znaczenia tematu lekcji, tj. "Kodeks ds obrazów i wiadomości na temat globalnego Południa". Następnie zapoznaje uczniów z kolejnymi pojęciami, kluczowymi dla zrozumienia kodeksu: Edukacja globalna - uczenie nie tylko o problemach krajów Globalnego Południa, ale prezentowanie ich kultury, sztuki, dzięki którym dzieci mogą zachęcić się do bliższego poznania specyfiki danego kraju i jego bogactwa, nauka o współzależności krajów. Opcja dla uczniów młodszych: Celem edukacji globalnej jest mówienie nie tylko o problemach krajów Globalnego Południa, ale także poznawanie ich kultury, sztuki, zwyczajów. Ważne jest, aby próbować rozumieć ludzi, którzy są inni od nas, a nie tylko opisywać ich w wiadomościach. Jak myślicie, dlaczego taka edukacja jest ważna? Edukacja międzykulturowa - uczenie na temat sytuacji krajów rozwijających się, ich kultur, procesach społecznych, mające na celu budzenie ciekawości i chęci poznania innych krajów, poszukiwanie podobieństw i dążenie do zrozumienia różnic (uczenie otwartości i umiejętności rozmawiania, wywołanie refleksji nt. własnej kultury i chęć pogłębienia jej). Opcja dla uczniów młodszych: Edukacja międzykulturowa to uczenie się o kulturach krajów położonych blisko i daleko od Polski, poznawanie różnic i podobieństw łączących ludzi mieszkających na różnych terenach. Jak uważacie, czemu warto poznawać kulturę innych krajów? Edukacja antydyskryminacyjna - uczenie tolerancji, zrozumienia. Opcja dla młodszych klas: uczenie się zrozumienia dla ludzi i szanowania ich odrębności po to, by wiedzieć, jak zachować się, jeśli ktoś źle traktuje lub źle wypowiada się o innych. Co oznacza obiektywizm? Co przeszkadza nam w byciu obiektywnymi? Czy znacie/Czy przypomnie mi znaczenie takich słów, jak: stereotyp, uprzedzenie, dyskryminacja, rasizm.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nauczyciel korzysta z definicji wyświetlonych na tablicy multimedialnej. IGO "Jak mówić o..." mapa 	<ul style="list-style-type: none"> Tło mojej prezentacji stanowi mapa świata z Globalnym Południem. Mówiąc o stereotypach i uprzedzeniach, dzieci same dopowiedziały, że następnym etapem jest agresja - bardzo dobrze zapamiętały ten ciąg z jednej z poprzednich lekcji.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
15 minut	<ul style="list-style-type: none"> Zapoznanie z poszczególnymi zasadami Kodeksu 	<p>N-I nawiązuje do wstępu: w jakim celu został stworzony KODEKS. Nauczyciel prosi uczniów, by przypomnieli sobie, jak czuli się, kiedy robiono im zdjęcia przy odbieraniu pączków. Pyta, co należało zrobić, by osoby ze zdjęcia czuły, że są traktowane z szacunkiem i co można zrobić na przyszłość.</p> <p>Nauczyciel informuje, że Kodeks został stworzony dla ułatwienia pracy reporterom i ujednolicenia ogólnie przyjętych zasad. Nauczyciel przedstawia po 1 zasadzie, pyta, kto chciałby przeczytać kolejne zasady (np. "Kto chciałby przeczytać zasadę nr 1? W jaki sposób związana jest ona z ćwiczeniem, które wykonywaliście? A może ma związek ze zdjęciami, które oglądaliśmy? Jak należy rozumieć taką zasadę?").</p> <p>Nauczyciel pyta uczniów, co oznaczają kolejne zasady, jak powinny zostać zastosowane w praktyce, czy zostały zastosowane przy realizacji zadania w lekcji pierwszej oraz przy tworzeniu obrazu dziecka z lekcji drugiej. Jeśli nie, w jaki sposób powinny zostać wdrożone. Zwraca szczególną uwagę na zasady dot. wizerunku osób przedstawianych w obrazach i wiadomościach (gł. zasada nr 2, 4, 5 - czy byli pytani o zgodę, czy chcieli zostać przedstawieni, może mieli ochotę odmówić, czy została zaprezentowana przyczyna, data, cytaty</p>	<ul style="list-style-type: none"> tablica multimedialna - zasady Kodeksu, zdjęcie i opis wykonane przez uczniów (zał.), przykładowe zdjęcie i publikacja wykorzystana w lekcji drugiej (np. Boda - IGO) Nauczyciel zadaje pytania, uczniowie po krótkiej dyskusji odczytują slajd z zasadą. Ewentualnie dodają inne uwagi. 	<ul style="list-style-type: none"> Z braku czasu każda zasada została odczytana i krótko omówione jej znaczenie.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
20 min	<ul style="list-style-type: none"> refleksja na temat różnych aspektów dyskryminacji, refleksja na temat tego, że każdy może stać się sprawcą lub ofiarą dyskryminacji, refleksja dotycząca roli świadka dyskryminacji, zebranie i analiza różnych przypadków dyskryminacji, przygotowanie do aktywnego przeciwdziałania dyskryminacji 	<p>Dyskryminacja</p> <p>4 płaszczyzny</p> <p>Część 1 (praca indywidualna; 10 min)</p> <p>Prosimy uczestników, aby indywidualnie wypełnili karty zadań. Mówimy, że wypełnione karty nie będą zbierane po zakończeniu ćwiczenia, a informacje w nich zawarte pozostaną tylko do ich dyspozycji – jako materiał pomocniczy do dyskusji w grupach.</p> <p>Omówienie ćwiczenia i ewaluacja (dyskusja; 10-15 min)</p> <p>Prosimy uczestników, by opowiedzieli o problemach, które mieli przy odpowiadaniu na pytania w karcie zadań oraz o powtarzających się sytuacjach, opisanych przez nich.</p> <p>Proponowane pytania do dyskusji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czy przedstawione przez was sytuacje powtarzały się u innych osób? – Jakie emocje towarzyszyły wam, kiedy przedstawialiście swoje odpowiedzi z karty zadań innym członkom grupy? – Czy łatwiej/trudniej było opisać rolę sprawcy czy ofiary? <p>Można zapytać uczestników, czy chcieli zachować się inaczej w opisanych przez nich sytuacjach; jeśli tak, to jak? Wypracowanie potencjalnych konstruktywnych pomysłów.</p> <p>Alternatywa</p> <p>Podziel uczniów i uczennice na 4- 5 grup i rozdaj im historie z załącznika 3. Poproś, aby przeczytali historie i przyporządkowali je do odpowiedniego miejsca w tabeli (załącznik nr 4).</p>	karta pracy 2	<ul style="list-style-type: none"> Jeśli tę lekcję robimy w jakimś odstępie czasu od poprzedniej, warto powiesić ludzika z definicjami i przypomnieć, czym są S, U i D Ćwiczenie odwołuje się do własnych przykrych doświadczeń i może być dla dzieci zbyt trudne/mogą nie chcieć się otworzyć na trenera/kę. Jeśli tę lekcję robimy w jakimś odstępie czasu od poprzedniej, warto powiesić ludzika z definicjami i przypomnieć, czym są S, U i D

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
	<ul style="list-style-type: none"> Zasada 1 Zasada 2 	<ul style="list-style-type: none"> Dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z poszanowaniem równości, solidarności i sprawiedliwości. Prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje. 	<ul style="list-style-type: none"> Co oznaczają terminy: równość, solidarność, sprawiedliwość? Czy wg was obraz/wiadomość mogą być rzetelne bez poszanowania przez reporterów tych cech? Opcja dla uczniów młodszych: "Dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z szacunkiem dla innych - co oznacza 'traktować kogoś z szacunkiem? Kiedy ludzie mogą czuć się potraktowani niesprawiedliwie?" Czy możemy koloryzować, przekłamywać informacje i obrazy? 	<ul style="list-style-type: none"> Definicje mogą być zaprezentowane na tablicy multimedialnej jedna po drugiej, ale po ich omówieniu - takie było moje założenie. Dzieci same zaproponowały odczytywanie poszczególnych zasad.

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
20 min	<ul style="list-style-type: none"> refleksja na temat różnych aspektów dyskryminacji, refleksja na temat tego, że każdy może stać się sprawcą lub ofiarą dyskryminacji, refleksja dotycząca roli świadka dyskryminacji, zebranie i analiza różnych przypadków dyskryminacji, przygotowanie do aktywnego przeciwdziałania dyskryminacji 	<p>Dyskryminacja</p> <p>4 płaszczyzny</p> <p>Część 1 (praca indywidualna; 10 min)</p> <p>Prosimy uczestników, aby indywidualnie wypełnili karty zadań. Mówimy, że wypełnione karty nie będą zbierane po zakończeniu ćwiczenia, a informacje w nich zawarte pozostaną tylko do ich dyspozycji – jako materiał pomocniczy do dyskusji w grupach.</p> <p>Omówienie ćwiczenia i ewaluacja (dyskusja; 10-15 min)</p> <p>Prosimy uczestników, by opowiedzieli o problemach, które mieli przy odpowiadaniu na pytania w karcie zadań oraz o powtarzających się sytuacjach, opisanych przez nich.</p> <p>Proponowane pytania do dyskusji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czy przedstawione przez was sytuacje powtarzały się u innych osób? – Jakie emocje towarzyszyły wam, kiedy przedstawialiście swoje odpowiedzi z karty zadań innym członkom grupy? – Czy łatwiej/trudniej było opisać rolę sprawcy czy ofiary? <p>Można zapytać uczestników, czy chcieli zachować się inaczej w opisanych przez nich sytuacjach; jeśli tak, to jak? Wypracowanie potencjalnych konstruktywnych pomysłów.</p> <p>Alternatywa</p> <p>Podziel uczniów i uczennice na 4- 5 grup i rozdaj im historie z załącznika 3. Poproś, aby przeczytali historie i przyporządkowali je do odpowiedniego miejsca w tabeli (załącznik nr 4).</p>	karta pracy 2	<ul style="list-style-type: none"> Jeśli tę lekcję robimy w jakimś odstępie czasu od poprzedniej, warto powiesić ludzika z definicjami i przypomnieć, czym są S, U i D Ćwiczenie odwołuje się do własnych przykrych doświadczeń i może być dla dzieci zbyt trudne/mogą nie chcieć się otworzyć na trenera/kę. Jeśli tę lekcję robimy w jakimś odstępie czasu od poprzedniej, warto powiesić ludzika z definicjami i przypomnieć, czym są S, U i D

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
15 min	<ul style="list-style-type: none"> refleksja na temat różnych aspektów dyskryminacji, refleksja na temat tego, że każdy może stać się sprawcą lub ofiarą dyskryminacji, refleksja dotycząca roli świadka dyskryminacji, zebranie i analiza różnych przypadków dyskryminacji, przygotowanie do aktywnego przeciwdziałania dyskryminacji 	<p>Kiedy miał 12 lat, jego mama miała wypadek i nie udało się jej uratować. Po jej śmierci postanowił zostać lekarzem, aby pomagać ludziom w podobnych sytuacjach. Niestety czesne na studiach medycznych okazało się zbyt wysokie. W codziennej pracy pomaga mu pozytywne nastawienie do świata i rozmowy z napotkanymi na drodze ludźmi. Dzieli się z nimi problemami i odczuciami. Odważnie stawia czoła napotykanym trudnościom. W przyszłości chce pomóc rodzinie, szczególnie swojemu ojcu. Ma nadzieję, że uda mu się to, kiedy ukończy kurs przewodnika górskiego i nauczy się angielskiego. Hari marzy o tym, aby być osobą, która odniosła największy sukces w swojej wiosce. Dlatego godzi naukę i pracę. Podczas wakacji pracował przez 6 tygodni w Indiach jako tragarz i pomocnik kucharza, teraz uczy się do egzaminów. 60 tysięcy dzieci w Nepalu zarabia na życie pracując jako tragarze. Większość z nich nie chodzi do szkoły, nie mają na to siły i możliwości. Według prawa tragarz nie może nieść więcej niż 30 kg – te dzieci noszą nawet po 80 kg.</p> <p>O czym marzysz? O czym marzy Hari? Co chciałbyś zmienić w swoim otoczeniu? Co chciałby zmienić Hari? Jakie są twoje codzienne obowiązki? Jakie są obowiązki Hariego? Co jest dla ciebie ważne w życiu? Co jest ważne dla Hariego? Kim chciałbyś być w przyszłości? Kim w przyszłości chciałby być Hari?</p> <p>Co nas łączy? W jaki sposób jesteśmy do siebie podobni?</p>	<ul style="list-style-type: none"> flipchart, kartki do zapisywania odpowiedzi 	

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipchart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
10 min	<ul style="list-style-type: none"> Podsumowanie zajęć 	<p>Podsumowanie:</p> <p>rundka „z czym wychodzę” albo polecenie: napisz smsa (na post-it) do kolegi o tym, czego się dziś dowiedziałeś (choć jedna informacja) albo dokończ zdanie: Kiedy poznaję drugą osobę, to...</p>		

Kim jest osoba, na którą patrzysz?

Jaki jest jej zawód?

Jakie życie prowadzi?

Czy ta osoba jest szczęśliwa, czy nie?

Z podanej poniżej listy wybierz cechy, które najlepiej opisują tę osobę:

☐ zasadnicza	☐ roztrzepana
☐ opanowana	☐ chłodna
☐ ambitna	☐ niebezpieczna
☐ chętna do pomocy	☐ trzeźwo myśląca
☐ towarzyska	☐ spokojna
☐ inteligentna	☐ rozrywkowa
☐ głupia	☐ szczęśliwa
☐ godna zaufania	☐ poważna
☐ uczuciowa	☐ niegodna zaufania
☐ nieszkodliwa	☐ samotna
☐ pozbawiona ambicji	☐ nieopanowana
☐ agresywna	☐ dominująca
☐ pełna energii	☐ marzycielska
☐ uległa	☐ egoistyczna
☐ odnosząca sukcesy	☐ dziecinna

czynimy świat lepszym

Załącznik 2

Opisz swoje doświadczenia.

Czy dziś zachowałbyś/zachowałabyś się inaczej? Jeśli tak, to dlaczego i w jaki sposób?

Opisz jedną sytuację, w której poczułeś/poczułaś się dyskryminowany/a lub potraktowany/a niesprawiedliwie przez inną osobę.

Opisz jedną sytuację, w której ty zachowałeś/zachowałaś się dyskryminująco w stosunku do innej osoby.

Opisz jedną sytuację, w której byłeś/byłaś świadkiem aktu dyskryminacji i nic nie zrobiłeś/zrobiłaś, aby temu zapobiec czy przeciwdziałać.

Opisz jedną sytuację, w której byłeś/byłaś świadkiem aktu dyskryminacji i przeciwstawiłeś/przeciwstawiłaś się temu.

Załącznik 3

Opisz swoje doświadczenia.

Czy dziś zachowałbyś/zachowałabyś się inaczej? Jeśli tak, to dlaczego i w jaki sposób?

Kuba

Kuba ma 12 lat i chodzi do pierwszej klasy gimnazjum. Lubi się uczyć, ale nie za dobrze radzi sobie na lekcjach w-f ze względu na astmę. Wolno biega, przez co zwraca na siebie uwagę Radka, Tomka i Maćka, którzy często się z niego z tego powodu śmieją. MKuba się ich boi i stara omijać szerokim łukiem. Nie chce, żeby go zaczepiali i prowokowali do bójek tak jak Daniela, jego romskiego rówieśnika z klasy obok. Któregoś dnia, wracając ze szkoły Kuba zobaczył, jak Radek i Tomek wysypują worek ze śmieciami przed drzwiami mieszkania Daniela, a Maciek przykleja do drzwi mieszkania wlepki z hasłami „wracaj do siebie”. Kiedy tylko zauważył, że chłopcy go dostrzegli, zaczął biec w kierunku domu.

Maria

Wiktoria to gimnazjalistka, która na początku grudnia napisała próbny test przed sprawdzianem z historii. Nauczyciel wystawił jej ocenę dostateczną, ale czerwonym długopisem dopisał: „I ty pchasz się na konkurs hist. z taką wiedzą - chyba posprzątać salę po piszących”. Sprawę nagłośniła na blogu Maria. Zna mamę dziecka i cytuje jej słowa o córce: „Pozostawiła spróbować swoich sił w konkursie z historii i OK, może faktycznie nie jest to jej mocna strona, ale niech dziecko szuka swego miejsca”. Nauczyciel dostał upomnienie od dyrekcji oraz przyznał się do niewłaściwego zachowania przy całej klasie.

Wiktor

Witkor, uczeń szkoły podstawowej został pobity przez swoich kolegów, z którymi znał się od zerówki. Pretekstem miało być „obco brzmiące nazwisko”. Podczas bicia chłopcy krzyśleli „ty imigrancie!”. W rozmowie z pedagogką przyznali, że inspirację do przemocy wzięli z marszu „przeciwko islamizacji”, który parę dni wcześniej przeszedł przez ich miejscowość.

Jagoda

14-letnia Zuza, uczennica gimnazjum, zapomniała wylogować się z portalu społecznościowego. Jej koleżanka Jagoda wykorzystała tę sytuację i wrzuciła na jej profil informację, że jest zakochana w Marcinie, bardzo popularnym chłopaku w jej szkole. W rezultacie wszyscy śmiali się z Zuzy, a zazdrosne o Marcina dziewczyny na jednej z przerw zamknęły ją w toalecie i nie chciały wypuścić, nagrywając całą scenę telefonem komórkowym.

Scenariusz jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów oraz Polskiej Akcji Humanitarnej. Utwór w tej wersji powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2016. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

Załącznik 4

Opisz swoje doświadczenia.

Czy dziś zachowałbyś/zachowałabyś się inaczej? Jeśli tak, to dlaczego i w jaki sposób?

Sytuacja, w której główny bohater/główna bohaterka historii była dyskryminowana lub potraktowany/potraktowana niesprawiedliwie przez inną osobę

Sytuacja, w której główny bohater/główna bohaterka historii zachowała się dyskryminująco w stosunku do innej osoby

Sytuacja, w której główny bohater/główna bohaterka był świadkiem/była świadkiem aktu dyskryminacji, ale nic nie zrobił/a, aby temu zapobiec czy przeciwdziałać

Sytuacja, w której główny bohater/główna bohaterka był/a świadkiem aktu dyskryminacji i przeciwstawił/a się jej